

הלכות הנהגת אדם בבקר סימן ג

לעפון או לדרום) או יסלק הקדש לצדדין: ח' יִשְׁנֶנְפָּנָה (י) בִּשְׂדֵה, אם הוא אֲחוּרֵי הַגֶּדֶר, (טו) יִפְנֶה מִיָּד, וּבִבְקָעָה יִתְחַק עַד מָקוֹם שֶׁלֹא יוּכַל חֲבֵרוֹ לֵרְאוֹת (ד) [ח] (טז) פְּרוּעוֹ: ט' כֹּלֵא יֵשֵׁב בְּמִהְרָה וּבְחֻזֶּק וְלֹא יֵאָנֵס לְדַחֵק עֲצָמוֹ יוֹתֵר מִדִּי, שֶׁלֹא יִתַּק שְׁנֵי הַכְּרָשָׁתָא: י' *כֹּלֵא יִקְנֵחַ (יז) בִּיד (ט) [ט] יִמִּין: י"א כֹּלֵא יִקְנֵחַ (יח) בְּחֶרֶס, מִשּׁוּם (י) [י] כְּשִׁפִּים. וְלֹא בַעֲשָׂכִים יִבְשִׁים, שֶׁהִמְקַנֵּחַ בְּדָכָר שֶׁהָאוֹר שׁוֹלֵט בּוֹ, שְׁנֵי הַתַּחְתּוֹנוֹת נוֹשְׂרוֹת. י"ב לֹא בְּצִירוֹ שֶׁקֵּנֵחַ בּוֹ (י"א) (יט) חֲבֵרוֹ, מִפְּנֵי שֶׁמִּבְּיָא אֶת הָאָדָם לִידֵי תַּחְתּוֹנוֹת: הֵגָה וְעַכְשָׁר שְׁבִיתִי כִסּוּת שְׁלִנִּי (כ) אֵינִן בִּשְׂדֵה נִתְּגוֹ לִקְנֵחַ (בְּחֶרֶס, וְכֵן נִתְּגוֹ לִקְנֵחַ) (כ"א) בְּדָכָר שֶׁהָאוֹר שׁוֹלֵט בּוֹ, וְאֵינִי מִדִּיק, וּפֶקַח חֲזִי מֵאֵי עֲמָא דְכָר (חֲדוּרֵי אֲנוּחָה פֶּרֶק הַמְּצִיא): י"ב כֹּלֵא יִפְנֶה (יג) (כב) בְּעֲנִיעוֹת בְּלִילָה כְּמוֹ בֵּיוֹם: י"ג עֲלֵא יִשְׁתִּין מַעֲמָד, מִפְּנֵי נִיצוּצוֹת הַנִּתְּזִין (כג) עַל רִגְלָיו; (כד) אִם לֹא שִׁיעֲמֹד בְּמָקוֹם גְּבוּהָ אוֹ שִׁישְׁתִּין לְחוּץ עֶפְרָח תַּחוּם

באר היטב

(י) בִּשְׂדֵה. ה"ה אם הוא נִתְּגוֹ בְּבֵית אֲחוּרֵי כְּתָל, יוּכַל לִפְנוֹת אַע"פ שֶׁחֲבֵרוֹ שׁוֹמֵעַ הַעֲשׂוֹת, ע"ת: (ד) פְּרוּעוֹ. אֶפְלוֹ שׁוֹמֵעַ קוֹל עֲשׂוֹשׁ שְׁלִי: (ט) יִמִּין. מִפְּנֵי שֶׁקּוֹשֶׁר בֵּה תַּפְלִין, וְעוֹד טַעְמִים אֲחֵרִים בְּגִמְרָא. וְאֲשֶׁר־יֵד יִקְנֵחַ בְּשִׁמְאָל דִּידָה שְׁהוּא יִמִּין כָּל אָדָם, מ"א. וְכ"מ מְדַבֵּר ט"ז, עֵינִי בְּמִגְנִי אֶרֶץ דְּפוּס אִמְשִׁטְרִים. וְהַבָּיֵר הֵיטֵב אֲשֶׁר לִפְנֵי כֹתֵב בְּשֵׁם מ"א וְט"ז דָּאֲשֶׁר יֵד יִקְנֵחַ בְּיָמִין דִּידָה ע"ש, וְלֹא יֵד־ק. וְאִם כֹּתֵב בְּשִׁמְאָל וְשָׂאֵר מַעֲשֵׂיו עוֹשֶׂה בְּיָמִין, יֵשׁ לִקְנֵחַ גַּם בְּיָמִין דְּעֵלְמָא, עֵינִי מ"א. וְכֹתֵב שְׁלִי, שֶׁלֹא יִקְנֵחַ בְּאֶצְבַּע אִמְעִיעִית שְׁבוּרָה עֲלֵיו רְצוּעָה שֶׁל תַּפְלִין: (י) כְּשִׁפִּים. עֵינִי ט"ז שִׁיב מ"ד, וְעֵינִי ע"ת וְכֹתֵב יָאִיר ט"ז רלג: (י"א) חֲבֵרוֹ. אֲבָל אִם קָנָה הוּא עֲצָמוֹ בּוֹ, אוֹ שִׁיבֵשׁ, אוֹ שֶׁקָּנָה מִצֵּד אֲחֵר, לִית לֵן כֶּה, הִגִּיא מ"א: (יג) בְּעֲנִיעוֹת בְּלִילָה. ר"ל שֶׁלֹא יִגְלֶה עֲצָמוֹ יוֹתֵר מִבְּיוֹם, אֲבָל א"צ לְהִתְחַקֵּק. וְאִם אֵין שֵׁם אֵין שֵׁם אָדָם, מִפְּנֵי בְּרוּחוֹ, אֲבָל לֹא בְּפָנֵי עוֹבֵד כּוֹכָבִים, ע"א דף מז. וְכָל זֶה לִפְנוֹת, אֲבָל לְהַשְׁתִּין מִתֵּר אֶפְלוֹ בֵּיוֹם בְּפָנֵי רַבִּים אִם צָרִיךְ לָכֶּךָ, מִשּׁוּם דְּאִיכָא סִנְיָה. וְאִתְּמַר לֹא תִּקּוֹם בְּפָנֵי תִינוּק, אֲבָל מִצְדִּין לִית לֵן

בְּסִימָן גַּם כֹּתֵב שֶׁאֲסוּר לִקְנֵחַ בְּיָמִין, ע"ש שְׁהוּא גָּבוֹה, וְהָאִם אֲחֵרֵי נִתְּחָקוּ מִפְּרוּשׁ דְּכָרֵי ז'ל: [י] כְּשִׁפִּים. עב"ט. וּבְכַרְפִּי וְסָפָה הָאֵרֶץ וְהָבִיא דְּכָרֵי הָא"י כָּאן וְהָא"י סִימָן שִׁיב.

משנה ברורה

ולחזון, אם פָּנֵי כְּלָפִי הַקֶּדֶשׁ, אֲסוּר בְּהִסְתָּל מִיִּרְגָּלִים. אֲסוּר לַעֲמֹד לִפְנוֹת לְהִדָּא נֶגֶד בֵּית־הַהֲכֻנָּה אוֹ בֵּית־הַמִּדְרָשׁ (י"א), דְּלֹא יֵהָא מִכְּלָל מִי שֶׁאֲמַר עֲלֵיהֶם "וְאֲחוּרֵיהֶם אֵל הַיָּד ה'". וְכֵן לֹא יַעֲשֶׂה בֵּית־הַכֶּסֶּף מִכֵּן נֶגֶד בֵּית־הַהֲכֻנָּה אוֹ בֵּית־הַמִּדְרָשׁ, שֶׁלֹא יִהְיֶה הַפִּי הַטּוֹבֵעַ מְגָלָה נֶגֶדָם [ס"ח ס"י תַּחֲזִיד וְהַעֲתִיקוּ בֵּא"ר וְהַגְהוֹת רַע"ק"א]. וְאִם בּוֹנֶה כְּתָל בְּאֶמְצַע לְהַפְסִיק בֵּין מַחְצֵת בֵּית־הַכֶּסֶּף לְבֵית־הַהֲכֻנָּה, לְכַאוֹרָה אֵין לְהַחֲמִירָה. וְעֵינִי בְּאֶרְצוֹת־הַחִיּוֹם: ח' יִפְנֶה מִיָּד. דָּהָא אֵין חֲבֵרוֹ רוֹאֶה אֶת פְּרוּעוֹ. (יט) וְכֵן בְּחֶצֶר אֲחוּרֵי כְּתָל הַבֵּית. וְאֶחָד־עַל־פִּי שֶׁחֲבֵרוֹ שׁוֹמֵעַ קוֹל עֲשׂוֹשׁ שְׁלִמְטָה, אֵין בְּכָךְ כְּלוּם, שֶׁבְּהַשְׁמַעַת קוֹל עֲשׂוֹשׁ שְׁלִמְטָה אֵין בּוֹ אֲסוּר מִשּׁוּם צְנִיעוּת, אֲלֵא שְׁהֵיא חֲרָפָה וּבּוֹשָׁה לְבִנְיָאָדָם, וְמִי שֶׁאֵינוֹ מְקַפֵּיד אֵינוֹ מְקַפֵּיד: (טז) פְּרוּעוֹ. רוּצָה לוֹמֵר גְּלוּיָו, מִה שֶׁמְגָלָה מִבְּשׂוֹר (כ) מִלְּפָנֵי אוֹ מִלְּאַחֲרָיו. וְאֶחָד־עַל־פִּי (כ"א) שְׁרוּאָה אֶת גּוֹפּוֹ וְשׁוֹמֵעַ קוֹל עֲשׂוֹשׁ שְׁלִי, שְׂרִי: י' (יז) בִּיד יִמִּין. מִפְּנֵי שֶׁקּוֹשֶׁר בֵּה תַּפְלִין עַל זְרוּעַ הַשְּׁמָאָלִי⁽⁹⁾. וְעוֹד טַעְמִים אֲחֵרִים עֵינִי בְּגִמְרָא⁽¹⁰⁾. וְטוֹב לִזְהַר (כג) מִלְּקַנֵּחַ בְּאֶצְבַּע הָאִמְעִיעִית שְׁבוּרָה עֲלֵיו הַרְצוּעָה. וְכֹתֵבוֹ הָאֲחוּרִים, דָּאֲשֶׁר יֵד שֶׁכָּל עֲנִיָּו עוֹשֶׂה בְּשִׁמְאָל, מִקְנֵחַ בְּשִׁמְאָל דִּידָה שְׁהוּא יִמִּין כָּל אָדָם⁽¹¹⁾. וְאִם כֹּתֵב בְּשִׁמְאָל וְשָׂאֵר מַעֲשֵׂיו עוֹשֶׂה בְּיָמִין אוֹ לְהַפֵּךְ, עֵינִי בְּבִאּוֹר הַלָּכָה: י"א (יח) בְּחֶרֶס. וְאֶפְלוֹ (כג) הִיא חֲלָקָה וְאֵינָה מְקַרֵּעַ הַבְּשׂוֹר: דָּאִם אֵינָה חֲלָקָה וְלֹשׁ בֵּה חֲדוּדִים קִטְנוּסִים, יֵשׁ כְּזֶה גַם־כֵּן מִפְּנֵי הַסִּפָּקָה, שֶׁלֹא יִתַּק שְׁנֵי הַכְּרָשָׁתָא: (יט) חֲבֵרוֹ. אֲבָל אִם קָנָה הוּא עֲצָמוֹ בּוֹ אוֹ שִׁיבֵשׁ אוֹ שֶׁקָּנָה מִצֵּד אֲחֵר, (כד) לִית לֵן כֶּה: (כ) אֵינִן בִּשְׂדֵה. וְלֹא שְׂכִיחֵי כְּשִׁפִּים, לִכֵּן מִתֵּר בְּחֶרֶס, וְדוּקָא (כ"א) אִם הוּא חֲלָק וְכֹנֵ"ל: (כ"א) בְּדָכָר שֶׁהָאוֹר וְכו'. אֶפְשָׁר דּוּקָא לַעֲנִין שָׂאֵר דְּכָרִים, אֲבָל לַעֲנִין עֲשָׂכִים יִבְשִׁים גַּם לְהַהֲגִיָּה יֵשׁ לְהַחֲמִיר, דֶּהֱם מַחֲתִכִּים אֶת הַבְּשׂוֹר, וְיִדְלַקְמֵן בְּסִימָן שִׁיב סַעִיף ה', עֵינִי בְּפִרְיִי מְגִדִּים. כְּתֵב בְּהִגְהוֹת רַבִּי עֲקִיבָא אֵיגֵר בְּשֵׁם הַסִּפָּקָה חֲסִידִים: כִּשְׁיוּצָא מִבֵּית־הַכֶּסֶּף יִרְאֶה הַמָּקוֹם שִׁיבֵשׁ עֲלֵיו שֶׁלֹא יִהְיֶה טוֹפּוֹת, שֶׁמָּא יִבּוֹא חֲבֵרוֹ פִּתְאֹם אוֹ בְּלִילָה וְיִשֵּׁב עֲלָיו: י"ב (כב) בְּעֲנִיעוֹת בְּלִילָה. רוּצָה לוֹמֵר, (כז) שֶׁלֹא יִגְלֶה עֲצָמוֹ יוֹתֵר מִבְּיוֹם, וְלֹא יִגְלֶה עֲצָמוֹ עַד שִׁיבֵשׁ (כ) וּכְהֵיא גּוֹנָא, כִּי לִפְנֵי יִתְבַּרֵּךְ חֲשִׁכָה כְּאוֹרָה; אֲבָל אֵין צָרִיךְ לְהִתְחַקֵּק. (כח) וְאִם אֵין שֵׁם אָדָם, מִפְּנֵי בְּרוּחוֹ, (כט) וְכֵן שִׁינְיָה שֶׁלֹא יִהְיֶה בְּמָקוֹם הַלּוֹף בְּנִי־אָדָם, כִּדִּי שֶׁלֹא יִשְׁנֹפּוּ בְּנִי־אָדָם עַל־יָדוֹ. אֲבָל אִם יֵשׁ שֵׁם אָדָם, (ל) אֶפְלוֹ נִכְרִי, אֲסוּר לִפְנוֹת בְּפָנָיו. וְכָל זֶה לִפְנוֹת, אֲבָל לְהַשְׁתִּין מִתֵּר אֶפְלוֹ בֵּיוֹם בְּפָנֵי רַבִּים, אִם צָרִיךְ לָכֶּךָ, שֶׁאֵין לוֹ מְקוֹם⁽¹²⁾. (ל"א) וְאֶפְלוֹ בְּפָנֵי אִשָּׁה, מִשּׁוּם דְּאִיכָא סִנְיָה אִם יִעֲמִיד עֲצָמוֹ. וְאִשָּׁה לֹא תַעֲמֹד לְהַשְׁתִּין אֶפְלוֹ נֶגֶד פָּנָיו שֶׁל תִּינוּק, (ל"ב) מִשּׁוּם דְּאִיכָא חֲצִיפּוֹתָא; אֲבָל לְצַדִּין, שֶׁאֵינָה מִשְׁתַּנָּת מִמֶּשׁ נֶגֶד פָּנָיו, לִית לֵן כֶּה: י"ג (כג) עַל רִגְלָיו. וְיִאמְרוּ שְׁהוּא כְּרוֹת שִׁפְכָה, שֶׁאֵין מִימֵי רִגְלָיו מְקַלְחִין אֲלֵא שׁוֹתֵמִין, וְכִרּוֹת שִׁפְכָה אֵינוֹ מוֹלִיד, וְיִאמְרוּ עַל בְּנֵי שְׁאֵינִם שְׁלִי: (כד) אִם לֹא וְכו'. וְאִם אֵין לוֹ עֲצוֹת אֵלוֹ, וְגַם שֵׁם אִי אֶפְשָׁר בִּישְׁכָּה, יוּכַל לַעֲשׂוֹת

שער הציון

(י"א) מִלְּקַנֵּחַ סִימָן צ סַעִיף ז': (יט) עֲלֵת־תַּמִּיד וּפְרִי־מְגִדִּים וְאֶרְצוֹת־הַחִיּוֹם, דְּלֹא כְּאֵלֶּה רַבָּה: (כ) פְּרִי־מְגִדִּים: (כ"א) אֶרְצוֹת־הַחִיּוֹם: (כ"ב) מִשְׁלָ"ה: (כג) בִּ"ח וְכֹחֲרוֹשׁוֹר וְאֶרְצוֹת־הַחִיּוֹם: (כד) מְגִן־אֲבָרְהָם: (כ"ה) אֶרְצוֹת־הַחִיּוֹם: (כו) רִשִׁי: (כז) עֵינִי פְּרִי־מְגִדִּים: (כח) מְגִן־אֲבָרְהָם: (כ"ט) פְּשׁוּט, דְּלֹא גִרַע מֵאֲבָנוֹ סַעִיף וּמִשָּׂא, ב"ק ג': (ל) מְגִן־אֲבָרְהָם: (ל"א) חֲזִי־אָדָם: (ל"ב) תּוֹסֵפוֹת:

י שם במקרא סב כ שבת פב ל פרכות סב כ שבת פב חלון קה ג פרכות נה ס שם ע נדה יג ופרכות מ

ראשו למנחה. ועין בשו"ת יעב"ז ח"א סימן מז, הובא בשם לוקיט הפירוש לרש"י, דשם איתא ראשה למנחה. ועין בשו"ת שם יעב"ז סימן ג: [D] פרועו. עב"ט. ובכ"ש דף קי כ' שדעת האחרונים כל שאינו רואה פרועו אע"י דרוואה גופו ושומע עטושו שרי, כמשמע במקרא גבי שומרי טהרות. ולא כלבוש דמשמע דמחלק בין שדה לציר, ע"ש: [ט] ימין. עב"ט. ובכ"ש דף קי חולק על המג"א כזה וכתב לחלק בין רגיל בכתיבת דברי קדשה ורגיל בהקראת טעמים או אינו רגיל בשתיקה והוא אשר שוכח בשמאל ושאר מעשיו בימין דעלמא, יש לו לקנח בימין שלו שהוא שמאל דעלמא; וכן אם אינו רגיל בכתיבת דברי קדשה ורגיל בטעמים, אע"י דמתמיה דברי קדשה, אין סבא לחש לזה והרי הוא ככל אדם; ואם רגיל בכתיבת דברי קדשה ואינו רגיל בטעמים, מן קנח בשמאל שלו שהוא ימין כל אדם, ולא קנח בימין שלו שוכח בה; ואם הוא אשר שוכח בימין ושאר מעשיו בשמאל, אם הוא רגיל בכתיבה ולא בטעמים, הוא קנח בשמאל כל אדם, ואם רגיל בטעמים ולא בכתיבה, קנח בימין דעלמא, ואם רגיל בשתיקה או אינו רגיל, הרי הוא ככל אדם וקנח בשמאל של כל אדם. זאת תורת העולה מדבריו ז"ל. ועין במחזיק ברכה בשם מור וקציעה, שאשה גס"ס לא קנח בימין; והוא כתב ע"ז שאין להחמיר עליה כו', ע"ש. ועין ביד אפרים מ"ש פירוש דברי הש"ו, ע"ש. אלא שכתבי בסיומן גמ קחב שאסור לקנח בימין, ע"ש שו"ת גבוה, ונבא"ם אחריו נדחקו פירוש דבריו ז"ל: [י] כשפים. עב"ט. ובכרפ"י וספ"ה הארץ והביא דברי הא"י כן וקא"ר סימן שיב.

באר הלכה

והסנהג להקל בהשלתן צריכו. ומסתברא דבמקומותינו שהולכים במקנאים ואין דרך לפרע את עצמו, גם להג"א יש להקל: * לא יקנח ביד ימין. עין במשנה ברורה. ואשר שוכח בשמאל ושאר מעשיו עושה בימין, מצדדים הפריימג'ים ולבשיישרך דיקנח בשמאל דעלמא, ולא אזלינן בתר כתיבה דידה אף דהוא קושר בה תפלין, ויכול לקנח בסיומן⁽¹²⁾. ואם כותב בימין ושאר מעשיו עושה בשמאל, יש לעין לפי טעמיהם, עין שם. ובספר בכורשוור משמע דאם ידו השמאלית רגיל בכתיבת דברי קדשה ואינו רגיל להקראת טעמי תורה (עין רש"י פרכות סב ע"א, וזה אינו נהוג אצלנו), נחשבת אצלו ימין ולא יקנח בה, אלא יקנח בשמאל שלו שהוא ימין כל אדם; ואם כותב בדבר קדשה בימין ורגיל בזה, ואינו

הלכות הנהגת אדם בפני סמל

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק יד]

ואם בונה כהלכה באמצע להפסיק בין מחצית בית הכסא לבית הכנסת, לכאורה אין להחמיר⁽⁸⁾.

(8) ויש להזהר שלא יגיע ריח רע לבית הכנסת, כמו שכתב לקמן (סי' קנ"ט) שבאופן כזה יש להרחיקו מבית הכנסת.

[משנ"ב ס"ק יז]

מפני שקושר בה תפלין על זרוע השמאל⁽⁹⁾.

(9) ומה שמותר לקנח ביד שמאל שעליה מניח את התפלין, ביאר הלבושי שרד (על הט"ז ס"ק ט), שכיון שאין מניח את התפלין על היד אלא על הזרוע בלבד, אין איסור לקנח באותה היד, מה שאין כן בקשירת התפלין שנעשית ביד עצמה.

ולשפוש ניצוצות של מי רגלים ביד ימין, כתב הבי"י (סי' מג) בשם הנמוקי יוסף שמותר, והא"ר (כאן ס"ק ח) כתב שאפשר שהוא הדין להרוג כינה. ולענין שאר דברים של טינוף, כגון לסלק צואה או לפנות את הזבל, כתב האפיקי מגינים (חידושים ס"ק יח) שמותר, שלא אסרו חז"ל אלא קינוח.

[משנ"ב שם]

ועוד טעמים אחרים עין בגמרא⁽¹⁰⁾.

(10) כמבואר בגמרא (ברכות סב, א, ורש"י שם), שטעם הדבר הוא או משום שהתורה ניתנה בימין, שנאמר (דברים לג ב) "מימינו אש דת למו", או משום שרגילות היא להושיט את יד ימין לפה, או משום שמראים ביד זו את טעמי התורה, דהיינו שהקוראים בתורה מוליכים את היד לפי נגידות טעמי המקרא של תורה נביאים וכתובים, והניקוד שבספר.

ולגבי אשה, כתב המור וקציעה (ד"ה ויקנח) שגם היא צריכה להקפיד שלא לקנח ביד ימין, וכן כתב המקור חיים (ס"ק י) ומשום שיש מהטעמים שלא לקנח ביד ימין השייכים גם באשה. מאידך, המחזיק ברכה כתב (אות י) שאין להחמיר באשה.

[משנ"ב שם]

וקתבו האחרונים, דאשר יד שקל עניניו עושה בשמאל, מקנה בשמאל דיהה שהוא ימין כל אדם⁽¹¹⁾.

(11) ובטעם הדבר כתבו הט"ז (ס"ק ט) והמג"א (ס"ק ח), שלפי שלשה מן הטעמים הנזכרים בגמרא יש לאיטר לקנח ביד ימין דעלמא, דהיינו לפי הטעם שקושר את התפלין ביד שמאל, ולפי הטעם שרגיל להושיט את יד שמאל לפיו, ולפי הטעם שביד זו מראה את טעמי התורה. והט"ז (שם) הוסיף, שיש לו לעשות כן אף לפי הטעם שהתורה ניתנה בימין, משום שיד שמאל דעלמא הרי היא ימין שלו.

[ביה"ל ד"ה לא יקנח]

אף דהוא קושר בה תפלין, וכדלקמן בסמ"ק כו⁽¹²⁾.

(12) היינו, לדעה השניה המובאת בשו"ע שם (ס"ו). אולם לדעת הבי"ח המובא במג"א שם (ס"ק י), וכן לדעה הראשונה המובאת בשו"ע שם, מניח התפלין על יד שמאל, וקושר ביד ימין.

ובטעם הדבר, כתבו הפמ"ג (א"א ס"ק ח) והלבושי שרד (על המג"א ס"ק ח), שאף על גב שלפי הטעם של קשירת התפלין היה צריך לקנח בימין דעלמא, מ"מ לפי הטעמים האחרים שבגמרא שם, דהיינו שבאותה היד מראים את טעמי התורה, ושרגילים להושיט לפה, צריך הוא לקנח בימין שלו, דהיינו בשמאל [וראה לבושי שרד שם, שלדעת המג"א כן הוא הדין גם לפי הטעם שהתורה ניתנה בימין].

[משנ"ב ס"ק כב]

אבל להשתין מתוך אפלו כיום בפני רבים, אם צריך לקנח, שאין לו מקום⁽¹³⁾.

(13) ובזמנינו שמצוי בכל מקום בית הכסא ואפשר להטיל מי רגלים בצניעות, כתב בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ג סי' מז אות ה) שראוי לכל ירא שמים לילך לשם גם לצרכיו הקטנים, שכיון שאפשר בקלות לעשות כן נחשב כמי שאין לו צורך להתפנות בחוץ, והרי מבואר במשנ"ב כאן שבאופן כזה צריך להצניע את עצמו. ועל כן כתב שטוב לעשות מחיצות גם במקומות שנעשו להטלת מים, ומה שלא נהגו להקפיד על כך, הוא משום שסומכים על כך שבכל הדורות לא תיקנו צניעות בהטלת מי רגלים, אמנם הוסיף, שגם כיום אם אירע שאין בית הכסא עם המחיצות פנוי, אין לחכות עד שיתפנה, משום חשש סכנה.

הַלְבוֹת הַנְהִיגָת אָדָם בַּבֶּקֶר סִימָן ג' ד'

ביאורים ומוספים

[ביה"ל ד"ה לא יקחנ]

ואם פותח בְּמִין וְשָׂר מִצִּיּוֹ עוֹשֶׂה בְּשִׁמְלָא⁽¹⁴⁾.

(14) שבציור כזה, לדעה הראשונה המובאת בשו"ע לקמן (סי' כז ס"ו) יש להניח את התפילין על יד ימין, ולדעה השנייה המובאת בשו"ע שם מניח על יד שמאל. [נראה ביה"ל שם (ד"ה והכי נהוג), שאם יכול לעשות את שאר מעשיו אף בימין אלא שנוח לו לעשותם בשמאל, הרי הוא נחשב כשולט בשתי ידין].

[משנ"ב ס"ק כד]

או על-ידי מְטִילֵת עֲבָה⁽¹⁵⁾.

(15) אמנם, להלן (בס"ק כט) כתב שיש המפקקים על עיצה זו, משום שאנחנו לא יודעים את שיעור עביה של מטלית זו.

[משנ"ב ס"ק לא]

ואם מְשַׁקָּא עֲצָמוֹ לְקִטְנִים⁽¹⁶⁾, עוֹבֵר מְשֻׁם בִּלְ תִשְׁקָצוּ⁽¹⁷⁾ וּמְשֻׁם שְׂלֵא יִהְיֶה עֶקְרָא⁽¹⁸⁾.

(16) ואם אינו מתאוה לנקביו כל כך, ואינו מרגיש אלא התערורות בעלמא, כתב לקמן (סי' צב ס"ק י וסי' רכז ס"ק ז) שאינו עובר משום 'בל תשקצו'. ובגדר הדבר כתב הא"א (בוטשאטש, סי' ז), שאם כשמוסח דעתו אינו מרגיש שצריך לנקביו, אינו עובר לא משום 'בל תשקצו' ולא משום 'לא יהיה עקר'. ובספר ארחות רבנו (ח"א עמ' יד) הובא, שהגרי"י קניבסקי נהג כהא"א, שבאופן זה אינו נחשב אלא כגירוי בעלמא.

ולענין איסור אמירת דברי תורה, קריאת שמע וברכות למי שנצרך לנקביו, כתב לקמן (סי' צב ס"ק ז) שנוהג בכל מי שאינו יכול להעמיד את עצמו עד פרסה, אפילו שאינו מתאוה כל כך בשיעור שיש בו משום איסור 'בל תשקצו'. אמנם, מי שהודמנה לפניו ברכה ואם לא יברך בשעה שנצרך לנקביו יפסיד את הברכה, כתב לקמן (סי' רכז שם) שנחלקו אחרונים בדינו. ואם יכול להעמיד את עצמו כדי שיעור פרסה, ראה מה שכתב לקמן (סי' צב שם) ובמה שכתבנו שם.

(17) איסור זה, כתב לקמן (סי' צב שם) שאינו אלא מדרבנן. ומי שיש לו חולי השלשול, ורופאו הוא לעצור את עצמו ולהשהות נקביו, כתב הנימוקי אורח חיים (סי' ג) שאינו עובר בזה על איסור 'בל תשקצו'.

(18) וכתב החזו"א (אהע"ז סי' יב ס"ק ז), שבזמננו השתנו הטבעים ויש רק צינור אחד הן לזרע והן למים, וכתב במשנ"ב ביצחק יקרא, שלדעת החזו"א לא שייך בזמננו איסור של 'לא יהיה עקר'.

[משנ"ב שם]

גם האסור בִּלְ תִשְׁקָצוּ נִדְחָה מִפְּנֵי כְבוֹד הַבְּרִיּוֹת⁽¹⁹⁾, כְּגוֹן הַפְּשָׁקָא נִקְבִּי עַד שְׂמִימָא מְקוֹם צְנוּעַ וְכֵהָא יִנְאָא⁽²⁰⁾.

(19) ובענין היתר כבוד הבריות במקום איסור דרבנן, משמע לקמן (סי' יג ס"ק טו) שנוהג אפילו באופן שאין בוה אלא גנאי קטן בלבד.

וכבוד הבריות, כתב לקמן (שם ס"ק יב) שהוא נמדד לפי טבע האדם, ואם אינו מתבייש אין בו משום כבוד הבריות.

(20) וכגון מלמד תורה או דורש לרבים ובאמצע נצרך לנקביו אפילו הגדולים, כתב לקמן (סי' צב ס"ק ז) שמותר להשהות עצמו מפני כבוד הבריות.

ומי שמתפלל בציבור ובאמצע תפילתו נתעוררה לו תאוה כל כך עד שיש בוה משום 'בל תשקצו', כתב לקמן (שם ס"ק יא) שאם יכול לעצור את עצמו עד שיגמור את התפילה, לכל הדעות אין להפסיק מפני כבוד הבריות.

ואפילו להתחיל להתפלל כשהוא צריך לנקביו, כתב בביה"ל לקמן (שם ס"א ד"ה היה צריך) שאם אין בו משום 'בל תשקצו' ויש בכך משום כבוד הבריות [כגון שיצא לנקביו קודם חזרת הש"ץ] מותר לו להתחיל, אמנם כשיש בכך משום 'בל תשקצו', הסתפק (שם) בדינו ונשאר בצ"ע גדול.

ומי שעלה לבימה לקרוא בתורה ונצרך לנקביו, כתב בביה"ל שם,

שמפני כבוד הבריות מותר לו להמשיך בקריאתו. ובעל קורא קבוע שנצרך לנקביו, כתב הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל פ"י הע' סז) שאף אם עדיין לא התחיל לקרוא, מ"מ אם יש לו בושה גדולה אם ימנע מלקרוא, אולי יש להקל.

[משנ"ב שם]

כִּי צוֹאָה בְּמִקוֹמָה בְּמִשְׁהָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּסִימָן עוֹ סְעִיף ה'י⁽²¹⁾, וְטוֹב לְרַחֵץ פִּי הַטְּבַעַת בְּמִים או בְּרִקָּע⁽²²⁾.

(21) ואם אינה נראית אפילו כשהוא יושב, כתב שם (בס"ק יט) שמותר, שהרי לא ניתנה תורה למלאכי השרת.

(22) ולקמן (סי' עו ס"ק יח) כתב שיש לו לאדם להתעורר ולראות תמיד שיהיה נקי פי הטבעת שלו ולרחצו במים או ברוק, כדי שלא ישאר שם אפילו משהו צואה. ואף אם מקנה בניירות שלנו שקינחם טוב, כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פמ"ד תשובה ב) שצריך לקנח במים. אמנם הגר"ח קניבסקי הורה (דעת נטוה עמ' צט) שכיום שיש לנו נייר יפה לקינוח הוא שוה במעלתו לרחיצה במים.

סימן ד'

דיני נטילת ידים

[משנ"ב ס"ק א]

יֵשׁ עַל זֶה שְׁנֵי טַעְמִים: הָרִאשׁוֹנְשׁ כְּתַב, לְפִי שְׁנֵי דִּינִים שֶׁל אָדָם עֲסָקְנִיּוֹת הֵן, וְאִי אֶפְשָׁר שְׂלֵא יִזַּע בְּכִשּׁוֹר הַמִּטְנָף בְּלִילְהָ⁽¹⁾, לְזֶה תִּקְנִי הַיָּד בְּרִכָּה עַל הַנְּטִילָה לְקִרְיָאָת שְׁמַע וְלַתְּפִלָּה⁽²⁾.

(1) ומי שישן בלילה עם כפפות, שבודאי לא נגע במקום מטונף, כתב בביה"ל להלן (סי' ג ד"ה אם היה נעור), שלשיטת הרא"ש אין צריך ליטול ידיו בבוקר אלא משום רוח רעה ובלי ברכה.

(2) ומי שיודע שידיו מטונפות, לשיטת הרא"ש חייב לברך 'על נטילת ידים' אף לשאר תפילות, כמובא לקמן (סי' ז ס"ק ג) בשם ארצות החיים. אמנם לענין הלכה כתב (שם), שמי שעשה צרכיו לגדולים ורוצה להתפלל, אף על פי שלשיטת רוב הפוסקים חייב לברך 'על נטילת ידים', מ"מ אין לזוז מפסק השו"ע שם (ס"א), שיטול בלא ברכה.

[משנ"ב שם]

וְלִהְיֶה אֲנִי תוֹפְסִים בְּשְׁנֵי הַטַּעְמִים לְחֻמְרָא לְעִנְיֵן נְטִילָה⁽³⁾.

(3) ובביה"ל לקמן (סי' קג ס"ב ד"ה ועיין לעיל) כתב: "דקימא לן דלא נתקנה נטילת ידים אלא בשחרית דנעשה בריה חדשה, וכדלעיל בסימן ד במג"א סעיף קטן א."

[משנ"ב שם]

וְאִם לֹא בִּרְךָ עַל נְטִילַת יָדִים קִדְּם הַתְּפִלָּה, שׁוֹב לֹא יִכְרֵךְ אַחֵר הַתְּפִלָּה לְכָלִי עֲלָמָא⁽⁴⁾.

(4) ובטעם הדבר כתב החי' אדם (ככל ז' ס"ה), שתפילה היא במקום קרבן וצריך אדם לקדש את עצמו בנטילת ידים ככהן לפני עבודתו, ועל כן לא ניתן להשלימה לאחר התפילה. והובא בשם הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל פ"ב הע' פה), שלאחר התפילה היינו לאחר תפילת לחש.

[משנ"ב ס"ק ב]

וְאִין צָרִיךְ לְהִתְמַיֵּן עַל הַנְּגוּב, וְגַם הַנְּגוּב אֵין מְעַכְּבִי⁽⁵⁾ וְכו', אֶקָּל דַּעַת הַפּוֹסְקִים אֵין כֵּן⁽⁶⁾. כְּתַב בְּסִדְרֵי הַיּוֹם שְׂלֵא יִזַּע בְּמִלְבוּשָׁיו עַד שְׂטִיל⁽⁷⁾. (5) ולענין נטילת ידים לאחר שעשה צרכיו, כתב בשעה"צ לקמן (סי' קסה ס"ק ט) שטוב שישפשף ידיו וזו בו לאחר הנטילה קודם שיברך, משום נקיות.

(6) ולברך ברכות וללמוד תורה קודם שנטל ידיו, כתב להלן (ס"ק סא) שאם יש לו מים ראוי להחמיר כדעת החזו"ר שלא לברך כשרוח רעה על ידיו עד שיטלם במים, ושלא כדעת הפמ"ג שדי אם ינקה ידיו בלי מים.

(7) ולענין לבישת הכיפה קודם נטילת ידים, הורה הגרש"ז אייערבך (אשי ישראל פ"ב הע' כג) שנוהגים ללבושה.

ח באר הגולה

פ' נדה שם צ' רמב"ם
פרק כא מהלכות
אסורי ביאה ק' רבנו
יונה בספר הנראה
ר' שם בגמרא ונדה
ש' סמ"א לאיון סימן
קכו ת' מכות טו

(פרוש, קרקע שאינה בתולה, אלא כגון של ארץ חרושה): **יד** *יזהר שלא יאחז באמה וישתין, אם לא מעטרה (יג) ולמטה, (כו) מפני שמוציא שכבת זרע לבטלה, אלא אם כן (כו) הוא נשוי. ומדת חסידות לזהר אפילו (יד) (כה) הנשוי: **טו** ואפילו מי שאינו נשוי מתר לסייע (כט) בביצים: **טז** *שלא התר לנשוי לאחז באמה אלא להשתין, אבל (טו) (ל) להתחבף לא: **יז** *המשקה נקביו עובר משום (טו) [טו] (לא) בל תשקצו:

ד דיני נטילת ידים, ובו כ"ג סעיפים:

א (א) *ירחץ ידיו (ב) ויברך, על (ב) (א) נטילת ידים: (הגה ויש אומרים (ג) גם 'אשר יצר', א ברכות ס

שערי תשובה

והבכ"ש דף קיא העלה דבחול אף באגני בלים אין לקנח משום כשפים, ע"ש: [טז] בל תשקצו. עב"ט. ועין בתבואות שור ב"ה דעה סימן יג ס"ב כ שנסתפק דהא דמשקה נקביו שעובר על בל תשקצו אם הוא מדאורייתא או מדרבנן, וישם כתב מהר"ם דרכות דאמר תמשה אמוראי אעקב מפרקא דר"ה, ע"ש. ועין מ"ש בשו"ת בית אפרים חלק אה"ע סימן ב מ"ש בזה. ועין לקמן סימן צב. וכתב בספר ערוך לחם למחרת"ש דמשקה מלהפית אינו עובר בכל תשקצו, עין סימן קג, עכ"ל. ועין בגמרא סוף ס"ד ד: [א] נט"י. עב"ט. ועין במחזיקי ברכה בשם אור צדיקים למחר"מ פאפרי"ש שכתב בשם מחר"מ נגידן, שאין רוח רעה סנה מהינים שחרית עד אחר הנגוב, ולפ"ו לא יברך עד שינגב, דלא כמ"ש בשם סרה"י פנה"ג (הביאו המג"א, וכמ"ש בה"ש"ט). וגם ינגב הידים תחלה ואחר כך ירחץ הפנים. ולפי מ"ש בזה דירוחא תנא איקא בבבב"ס כו, אם נגב ידיו ולא רחץ פניו ונתקל לבהכ"ס ונשחץ ידיו, צריך שינגבם ואחר כך ירחץ הפנים, ע"ש. ומנהגנו לרחץ הפנים בלא נגוב ידים תחלה, ומי שרוצה להקטיר בזה, מ"מ יכל לילך לקח מטפחת לנגב ידיו אף שהוא רחוק ממנו יותר מראי, ולענין זה אין להחמיר כל יגע במלבושיו עד שישל. ובגמ' לא משמע כן, ועי' סו' מו. ואיתא בברכות דף נא,

באר הלכה

רגיל להראות טעמי תורה, ושאר מעשיו עושה בשמאל, הרי הוא ככל אדם ומקנה בשמאל דעלמא. ועין בארצות התיים שהאר"י בזה, ולדבריו יהיה הדין כמו שכתבנו בשם הפרי מגדים ודבשי"ש: ואם כותב בימין ושאר מעשיו עושה בשמאל⁽¹⁴⁾, לדבריו גם כן הרי הוא ככל אדם: * יזהר שלא יאחז וכו'. רוצה לומר, אפילו אם אין לו עפר תחת ומקום מדרון, ואי אפשר לו להשתין בישיבה, ויכול לבוא על-ידי זה ללעז על בניו על-ידי הניצוצות שלא יאחז באמה, אפילו הכי אסור. ב"י: * לא התר וכו' אבל להתחבף לא. וכן מה שהתר למי שאינו נשוי למטה מעטרה, גם כן לא התר רק להשתין (ארה"ח). ועין במשנה ברובה שכתבנו דמסר לסרס וכן התחמון, דלא גרע מעל-ידי מטלית עבה, ובפרט אם נקבר קשיטת התוספות המובא במגן אברהם דלמטה משבירו, רוצה לומר במקום מילחו:

מתחמם על-ידי כף. ולפעמים מתר לאחז באמה להשתין, כגון על-ידי מטלית עבה שאינו מחמם, (לו) אבל על-ידי החלוק אסור. (לו) ויש מקפידים גם על-ידי מטלית עבה, משום דלא ידעין שעורו: **טז** (ל) להתחבף לא. לפי שהתחבף מכאי לידיו חמום, ובקל יבוא לידיו ש"י. ועין בחי"א אדם שמתיר על-ידי כגד עב. ומתר לסרס וכן התחמון, אף שלא יגע אז באמה בידו. ועין בבאר הלכה: **יז** (לא) בל תשקצו. ואם משה עצמו לקטנים⁽¹⁶⁾, עובר משום בל תשקצו⁽¹⁷⁾ ומשום שלא יהיה עקרה⁽¹⁸⁾. והמשקה מלהפית (נא) אינו עובר על בל תשקצו. גם האסור בל תשקצו⁽¹⁹⁾ (נא) נדחה מפני כבוד הבריות⁽²⁰⁾, כגון המשקה נקביו עד שימצא מקום צנוע וקחא גונא⁽²¹⁾. וזהו מאד לקנח היטב, כי צוהה במקומה במשנה, כמו שכתב בסימן עו סעיף ה⁽²²⁾. וטוב (מ) לרחץ פי הטבעת במים או ברוק⁽²³⁾:

א (א) ירחץ ידיו וכו'. יש על זה שני טעמים: (א) הרא"ש כתב, לפי שידים של אדם עסקניות הן, ואי אפשר שלא יגע בכשר המטנף בלילה⁽¹⁾, לזה תקנו תנ"ל ברכה על הנטילה לקריאת שמע ולהפלה⁽²⁾. והרשב"א כתב, לפי שבשחר אחר השנה אנו נעשים ככרה חדשה, דכתיב 'חדשים' לכפרים ובה אמונתך, צריכין אנו להודות לו יתברך שבראנו לכבודו לשחרתו ולברך שמו. ועל דבר זה תקנו בשחר כל אותם הברכות שאנו מברכין בכל בקר, לכן גם דבר זה תקנו בשחר — להתקדש בקדושתו ולטל ידיו מן הכלי ככה שמוקדש ידיו מן הפיור קדם עבודתו. ולהלכה אנו תופסים כשני השעמים לחמרא לענין נטילה⁽³⁾, ובקלקמן בזה הסימן. ואם לא ברך על נטילת ידים קדם התפלה, שוב לא יברך אחר התפלה לכלי עלמא⁽⁴⁾ [ח"א]: (ב) ויברך. ומיז אחר הנטילה יברך ואין צריך להמתין על הנגוב, (ג) וגם הנגוב אין מעכב⁽⁵⁾. ויש מחמירין שלא יברך עד אחר שינגב ידיו, דסבירא להו דאין רוח רעה סר מהינים עד אחר הנגוב, וסבירא להו דאסור לברך בינים שרוח רעה שורה עליהם; אבל דעת הפוסקים אין כן⁽⁶⁾ [ארה"ח]. כתב בסדר היום שלא יגע במלבושיו עד שישל. ובגמרא לא משמע כן [מ"א]. איתא בברכות דף נא, אל תטל חלוקה שחרית מיד השמש ותלבש, משום סכנת מזיקין, אלא ישלחו בעצמו ממקום שהוא שם; ואפילו אותו השמש (ג) כבר נטל ידיו. אמרנו בגמרא: רוחץ אדם פניו ידיו ורגליו בכל יום משום כבוד קונו. ובמדינותינו שאין אנו הולכים יחפים, אין צריך לרחץ רגליו שחרית [פמ"א]: (ג) גם אשר יצר. השעם (ד) משום דבבב"א נעשה בברכה חדשה, וצריכין אנו להודות לו, ונתקן ברכה אלהי נשמה⁽⁸⁾ [על הנשמה] ו'אשר יצר', על יצירת הגוף. ויש עוד טעמים אחרים, עין

שער הציין

(א) ביאור הגר"א. (לג) גמרא: (לד) עלת תמיד: (לה) ט"ו ומגן אברהם, וכן מסיק הבב"ב יוסף, דלא כהמקליו: (לו) אליה בזה ובבב"ב יוסף: (לז) שם בשם בבב"ב יוסף: (לח) פרי מגדים: (לט) פרי מגדים: (מ) אחרונים: (נא) בבב"ב יוסף: (נב) מגן אברהם סעיף קטן ו: (נא) פרי מגדים: (נד) מגן אברהם והגר"א:

באר היטב

בה, בכוות דף מד, מ"א: (יג) ולמטה. ואפי' אם האבר בקשוי מתר לאחז מעטרה ולמטה, כ"מ מתוספות ריש פרק כל היד ד"ה אוזו וכו', מקל תרצו דהם מירי קשהו בקשוי, דהא נודעו אבריו קמני, ע"ת: (יד) הנשוי. וט"ו כתב דמדינא אסור, ע"ש. ואם אין אשתו עמו או שהיא נדה, לא מקרי נשוי לענין זה, עין ט"ז ומ"א. ועין בא"ע ס"י כג ס"ד ד מש"ש: (טו) להתחבף לא. איתא בגדה דף מג, במטלית עבה מתר לאחז באמה, שאינו מחמם: (טז) בל תשקצו. ובקטנים, משום בל תשקצו ומשום שלא יהא עקר. ויזהר מאד בקנחתו, כי צוהה כפי הטבעת מעכבת התפלה; ויש לרחץ במים, כמו שכתב 'מעצואתו לא רחץ'. סדרו הא"י ו"ל:

(א) נט"י. בתוס' דסוטה פרק א"נ ד"ה ק"ש ותפלה במקרא דברכות של מצות נאמרין בכל לשון. וי' בספר ברכה אברהם ח"ט מסי' רפח עד סו' רצה. כתב בסדר היום, דמיז אחר הנטילה יברך ואל ימתין על הנגוב, וכ"כ ברכת אברהם ח"ג. וע"ל סימן א ס"ב כ מש"ש ברוש תולעת יעקב. כתב בסדה"י, שלא

משנה ברורה

עצה אחרת שלא יבוא לידי ניצוצות, שישע בביצים להגביה הגיד קצת או על-ידי מטלית עבה⁽¹⁶⁾. ואם אתרמי ששפלו ניצוצות על רגליו, (נג) מצוה לשפשפם: **יד** (כה) ולמטה. ואפילו (לז) אם האבר בקשוי מתר מעטרה ולמטה: (כו) מפני שמוציא. רוצה לומר, שעל-ידי נגיעתו בגיד בא לידיו חמום והרהור, ויבוא לזה. וחמר עין הנה עין באבן העזר סימן כג: (כז) הוא נשוי. דיש לו פת בסלו ואין יצרו תולקפו כל-כך. (לה) ואם היא נדה או שהיא בדרך, אסור. ועין באבן העזר סימן כג סעיף ד, דאפילו נשוי אינו מתר להושיט ידו לאמה כלל אלא בשעה שהוא צריך לנקביו: (כח) הנשוי. ואם עומד במקום שיש לו פחד שלא יפל, אין להחמיר בנשוי כלל. [ארה"ח]: **טו** (כט) בביצים. שאינו

מתחמם על-ידי כף. ולפעמים מתר לאחז באמה להשתין, כגון על-ידי מטלית עבה שאינו מחמם, (לו) אבל על-ידי החלוק אסור. (לו) ויש מקפידים גם על-ידי מטלית עבה, משום דלא ידעין שעורו: **טז** (ל) להתחבף לא. לפי שהתחבף מכאי לידיו חמום, ובקל יבוא לידיו ש"י. ועין בחי"א אדם שמתיר על-ידי כגד עב. ומתר לסרס וכן התחמון, אף שלא יגע אז באמה בידו. ועין בבאר הלכה: **יז** (לא) בל תשקצו. ואם משה עצמו לקטנים⁽¹⁶⁾, עובר משום בל תשקצו⁽¹⁷⁾ ומשום שלא יהיה עקרה⁽¹⁸⁾. והמשקה מלהפית (נא) אינו עובר על בל תשקצו. גם האסור בל תשקצו⁽¹⁹⁾ (נא) נדחה מפני כבוד הבריות⁽²⁰⁾, כגון המשקה נקביו עד שימצא מקום צנוע וקחא גונא⁽²¹⁾. וזהו מאד לקנח היטב, כי צוהה במקומה במשנה, כמו שכתב בסימן עו סעיף ה⁽²²⁾. וטוב (מ) לרחץ פי הטבעת במים או ברוק⁽²³⁾:

א (א) ירחץ ידיו וכו'. יש על זה שני טעמים: (א) הרא"ש כתב, לפי שידים של אדם עסקניות הן, ואי אפשר שלא יגע בכשר המטנף בלילה⁽¹⁾, לזה תקנו תנ"ל ברכה על הנטילה לקריאת שמע ולהפלה⁽²⁾. והרשב"א כתב, לפי שבשחר אחר השנה אנו נעשים ככרה חדשה, דכתיב 'חדשים' לכפרים ובה אמונתך, צריכין אנו להודות לו יתברך שבראנו לכבודו לשחרתו ולברך שמו. ועל דבר זה תקנו בשחר כל אותם הברכות שאנו מברכין בכל בקר, לכן גם דבר זה תקנו בשחר — להתקדש בקדושתו ולטל ידיו מן הכלי ככה שמוקדש ידיו מן הפיור קדם עבודתו. ולהלכה אנו תופסים כשני השעמים לחמרא לענין נטילה⁽³⁾, ובקלקמן בזה הסימן. ואם לא ברך על נטילת ידים קדם התפלה, שוב לא יברך אחר התפלה לכלי עלמא⁽⁴⁾ [ח"א]: (ב) ויברך. ומיז אחר הנטילה יברך ואין צריך להמתין על הנגוב, (ג) וגם הנגוב אין מעכב⁽⁵⁾. ויש מחמירין שלא יברך עד אחר שינגב ידיו, דסבירא להו דאין רוח רעה סר מהינים עד אחר הנגוב, וסבירא להו דאסור לברך בינים שרוח רעה שורה עליהם; אבל דעת הפוסקים אין כן⁽⁶⁾ [ארה"ח]. כתב בסדר היום שלא יגע במלבושיו עד שישל. ובגמרא לא משמע כן [מ"א]. איתא בברכות דף נא, אל תטל חלוקה שחרית מיד השמש ותלבש, משום סכנת מזיקין, אלא ישלחו בעצמו ממקום שהוא שם; ואפילו אותו השמש (ג) כבר נטל ידיו. אמרנו בגמרא: רוחץ אדם פניו ידיו ורגליו בכל יום משום כבוד קונו. ובמדינותינו שאין אנו הולכים יחפים, אין צריך לרחץ רגליו שחרית [פמ"א]: (ג) גם אשר יצר. השעם (ד) משום דבבב"א נעשה בברכה חדשה, וצריכין אנו להודות לו, ונתקן ברכה אלהי נשמה⁽⁸⁾ [על הנשמה] ו'אשר יצר', על יצירת הגוף. ויש עוד טעמים אחרים, עין

(א) ביאור הגר"א.

(לג) גמרא: (לד) עלת תמיד: (לה) ט"ו ומגן אברהם, וכן מסיק הבב"ב יוסף, דלא כהמקליו: (לו) אליה בזה ובבב"ב יוסף: (לז) שם בשם בבב"ב יוסף: (לח) פרי מגדים: (לט) פרי מגדים: (מ) אחרונים: (נא) בבב"ב יוסף: (נב) מגן אברהם סעיף קטן ו: (נא) פרי מגדים: (נד) מגן אברהם והגר"א: